

4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΩΔΕΙ ΣΒΛΑΒΕΣ ΤΟΥ ΔΕΡΜΑΤΟΣ

Αντικειμενικοί Σκοποί

Μετά τη μελέτη και την επεξεργασία των εννοιών του τετάρτου κεφαλαίου οι μαθητές/μαθήτριες θα είναι σε θέση:

- Να αναφέρουν τις στοιχειώδεις, πρωτογενείς και δευτερογενείς βλάβες του δέρματος και να διακρίνουν τα βασικά γνωρίσματα αυτών.

Να περιγράψουν την κλινική εικόνα των κυριότερων βλαβών.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΒΛΑΒΕΣ ΤΟΥ ΔΕΡΜΑΤΟΣ

4.1 Γενικά

Ομορφολογικές αλλοιώσεις που παρουσιάζονται στην επιφάνεια του δέρματος κατά την πορεία διάφορων δερματοπαθειών ονομάζονται **στοιχειώδεις βλάβες**. Η ακριβής περιγραφή των στοιχειωδών αυτών βλαβών του δέρματος αποτελεί απαραίτητο στοιχείο για τη διάγνωση μιας δερματικής νόσου. Διαίρουονται σε **πρωτογενείς** και **δευτερογενείς**.

4.2 Πρωτογενείς Στοιχειώδεις Βλάβες

Είναι οι στοιχειώδεις βλάβες που εκδηλώνονται αρχικά στο γιγές δέρμα.

1. Κηλίδα

Κηλίδα είναι κάθε περιγεγραμμένη επίπεδη μεταβολή του φυσιολογικού χρώματος του δέρματος, χωρίς το δέρμα να αλλάζει ως προς τη σύσταση, το πάχος και την ανάγλυφη κατασκευή του.

Οι κηλίδες διακρίνονται σε:

α. Υπεραιμικές, οι οποίες οφείλονται σε *προσωρινή διαστολή* των μικρών αγγείων του επιπόλης δέρματος είτε με ενεργητική υπεραϊμία (ροδάνθη, ερύθημα) είτε με παθητική, δηλαδή φλεβική στάση (κυάνωση).

Είναι συνήθως φλεγμονώδους αιτιολογίας με χρώμα ροζ ή κόκκινο και, αν τις πιέσουμε με το δάκτυλο, εξαφανίζονται προσωρινά.

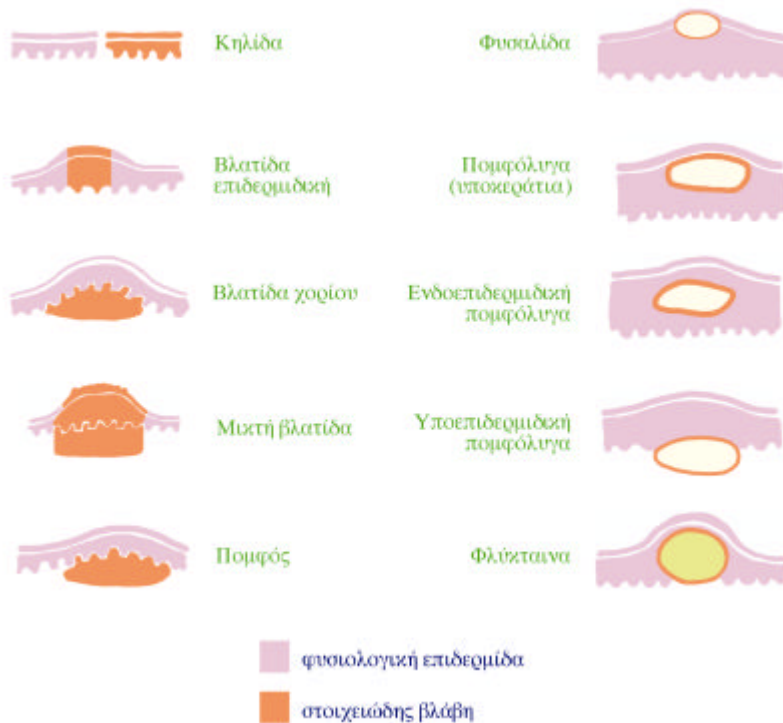
β. Αγγειακές, οι οποίες οφείλονται σε *μόνιμη διαστολή*, σε υπερπλασία ή σε σχηματισμό νέων αγγείων του δέρματος (αιμαγγειώματα-ευρυαγγείες).

Το χρώμα τους είναι ροζ έως βαθύ κόκκινο και, αν τις πιέσουμε με το δάκτυλο, εξαφανίζονται τελείως ή μόνο μερικώς.

Διακρίνονται σε συγγενείς (αγγειακός σπίλος) και επίκτητες (ευρυαγγείες).

γ. Αιματικές, οι οποίες οφείλονται σε *εξαγγείωση*, δηλαδή έξοδο αίματος από τα αγγεία μέσα στο δέρμα (πετέχειες-εκχυμώσεις) λόγω ρήξης των αγγείων ή αλλοίωσης του τοιχώματός τους από παθολογικές καταστάσεις. Το χρώμα των κηλίδων μεταβάλλεται, διότι οξειδώνεται η αιμο-

σφαιρίνη και από κόκκινο που είναι στην αρχή μετατρέπεται διαδοχικά σε ιώδες, πράσινο και τέλος κίτρινο, μέχρι να εξαφανιστούν εντελώς μετά από λίγες εβδομάδες ή μήνες. Αντις πιέσου με με το δάκτυλο δεν εξαφανίζονται.

Εικόνα 4.1: Πρωτογενείς στοιχειώδεις βλάβες

δ. **Δυσχρωματικές**, οι οποίες οφείλονται σε μεταβολή ή αναπόθεση χρωστικής, όπως:

- **Αχρωμικές**, οι οποίες έχουν χρώμα λευκό ή υπόλευκο και οφείλονται σε ελάττωση ή εξαφάνιση τοπικά της μελανίνης (λ. εύκη, λευκοί σπίλοι, παρασιτική αχρωμία).
- **Μελαγχρωματικές**, οι οποίες οφείλονται σε αύξηση τοπικά της μελανίνης (εφηλίδες, χλόασμα).
- **Εναπόθεση χρωστικής εκτός της μελανίνης**, η οποία οφείλεται ή σε τεχνητή (στίξεις, δηλαδή τατουάζ) ή σε παθολογική κατάσταση (αμοσική ήρωση, ίκτερος), σε εναπόθεση *μετάλλων* (αργυρίαση κτλ.).

Εικόνα 4.2: Μελαγχρωματικές κηλίδες

Εικόνα 4.3: Πομφ

2. Βλατίδα

Είναι περιγεγραμμένο, στερεό έπαρματης επιδερμίδας, σκληρής σύστασης, μικρού μεγέθους και διαμέτρου μέχρι ενός εκατοστού. Αν το μέγεθος είναι μεγαλύτερο του ενός εκατοστού, χαρακτηρίζεται ως **σπλάκα** (επίπεδη συνήθως επιφάνεια-ψωρίαση).

Από ιστολογικής πλευράς η βλατίδα διακρίνεται σε:

Επιδερμική, κατά τη νοσησία φίσταται υπερπλασία των στιβάδων της επιδερμίδας (μυρμηκίες).

Δερματική, κατά τη νοσησία διογκώνεται το χορίολόγω κυτταρικής διήθησης (βλατίδες δευτερογόνου σύφιλης).

Μκτή, κατά τη νοσησία πάρχει υπερπλασία της επιδερμίδας και κυτταρική διήθηση του χορίου (βλατίδες ομαλού λειχήνα).

3. Πομφός

Είναι μορφή βλατίδας, κατά τη νοσησία παρατηρείται υπεραϊμία και οίδημα της επιπολής στιβάδας του χορίου. Ο πομφός είναι λευκός ή ρόδι-νος, ποικίλλει σε μέγεθος και σχήμα, συνοδεύεται πάντα από κνησμό και μπορεί να διαρκεί από μερικά λεπτά έως μερικές ημέρες (π.χ. κνίδωση και κνιδωτική αγγειίτιδα).

4. Φύμα

Είναι περιγεγραμμένο σκληρό ή μαλακό μόρφωμα του χορίου, διαφόρου μεγέθους, το οποίο γίνεται αισθητό κατά τη ψηλάφηση, εξελίσσεται με βραδύ ρυθμό και με την υποχώρησή του αφήνει πάντα ουλή (σύφιλη τρίτου σταδίου, λέπρα, φυματίωση).

5. Οζίδιο

Είναι περιγεγραμμένη, σκληρής σύστασης, ευπίεστη ψηλαφητή μάζα στο χόριο ή στο υποδόριο λίπος, διαμέτρου μικρότερης από ένα εκατοστό, η οποία εξελίσσεται από το βάθος προς την επιφάνεια και μπορεί να δημιουργήσει υπέγερση του δέρματος, δηλαδή το δέρμα να ανασηκωθεί (π.χ. οζώδες ερύθημα). Είναι δύσκολη η διάκρισή του από το φύμα που εδράζεται στο χόριο (ιστολογική διαφορά). Όταν η διάμετρος είναι μεγαλύτερη από ένα εκατοστό, τότε πρόκειται για όγκο.

6. Ογκος.

Είναι μεγάλο μεγέθους οζίδιο, εντοπισμένο και ψηλαφητό, διαφορετικού μεγέθους, σχήματος και σύστασης, που έχει την τάση να μεγαλώνει. Είναι καλοήθη ή κακοήθη και, ανάλογα από τον ιστό που προέρχεται, παίρνει το όνομα του (ίνωμα, θήλωμα, επιθηλίωμα, σάρκωμα).

7. Κομμίωμα.

Είναι περιγεγραμμένος στρογγυλός σχηματισμός, διαφορετικού μεγέθους, στο υπόδερμα, που εξελίσσεται σε τέσσερα στάδια:

- του σχηματισμού (διήθησης) ή σκλήρυνσης
- της μαλάκυνσης
- της έλκωσης (νέκρωσης)
- της επούλωσης ή αποκατάστασης

Μετά τη θεραπεία αφήνει πάντα ουλή (σύφιλη τρίτου σταδίου, φυματίωση, χρόνιες πυοδερματίτιδες)

8. Φυσαλίδα.

Είναι μικρό στρογγυλό έπαρμα (ανύψωση) της επιδερμίδας με διάμετρο μικρότερη του ενός εκατοστού και κοιλότητα που περιέχει ιορώδες ή αιματηρό υγρό (έρπης - έκζεμα).

9. Πομφόλυγα.

Είναι φυσαλίδα μεγαλύτερη από ένα εκατοστό.

Ανάλογα με την ιστολογική της δομή, **η φουσαλίδα ή η πομφόλυγα**, διακρίνεται σε:

υποκεράτια, δηλαδή σχηματίζεται κοιλότητα κάτω από την κεράτινη στιβάδα (δυσιδρωσικό έκζεμα, πομφολυγώδες μολυσματικό κηρίο).
ενδοεπιδερμική, δηλαδή σχηματίζεται κοιλότητα μέσα στις στιβάδες της επιδερμίδας (έρπησ απλός, πέμφιγα)
υποεπιδερμική, δηλαδή σχηματίζεται κοιλότητα στο όριο της βασικής μεμβράνης, έτσι ώστε ολόκληρη η επιδερμίδα να αποτελεί την οροφή της φουσαλίδας ή της πομφόλυγας (ερπητοειδής δερματίτιδα, πεμφιγοειδές)

10. Φλύκταινα.

Είναι φουσαλίδα ή πομφόλυγα, διαφόρου μεγέθους, που περιέχει πυώδες υγρό και περιβάλλεται από ερυθρηματώδη άλω (πυοδερματίτιδα).

Ιστολογικά διακρίνεται σε:

- **επιδερμική**, δεν αφήνει ουλή (μολυσματικό κηρίο)
- **δερματική**, αφήνει ουλή (θυλακίτιδα)

11. Κύστη.

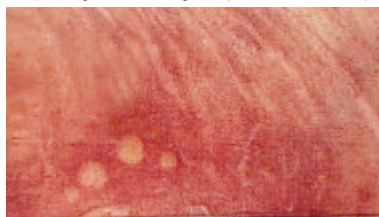
Είναι κοιλότητα που περιβάλλεται από μεμβράνη (σκληρή ή μη) και περιέχει υγρό ή σμήγμα. Στη ψηλάφησή της συνήθως κλυδάζει (κουνιέται).

Εικόνα 4.4: Φουσαλίδα

Εικόνα 4.5: Πομφόλυγα

Εικόνα 4.6: Φλύκταινα

4.3 Δευτερογενείς Στοιχειώδεις Βλάβες

Είναι οι στοιχειώδεις βλάβες που δημιουργούνται κατά την εξέλιξη των πρωτογενών βλαβών.

Στις βλάβες αυτές περιλαμβάνονται:

1. Δρυφάδα (εκδορά).

Είναι γραμμοειδής, επιφανειακή ή βαθύτερη λύση της συνέχειας του δέρματος, που οφείλεται σε τραυματισμό ή ξεσμό.

2. Διάβρωση.

Είναι η απώλεια των στιβάδων της επιδερμίδας εκτός της βασικής στιβάδας, που οφείλεται σε κάποια νόσο ή μηχανική αιτία και δειναφήνει ουλή.

3. Έλκωση.

Είναι η καταστροφή των στιβάδων της επιδερμίδας, που φτάνει μέχρι το χόριο και αφήνει πάντα ουλή, επειδή καταστρέφεται η βασική στιβάδα. Στην έλκωση διακρίνουμε βάση, πυθμένα και χείλη.

4. Ραγάδα.

Είναι βαθιά, γραμμοειδής λύση της συνέχειας του δέρματος, που φτάνει μέχρι το χόριο. Εντοπίζεται στα όρια δέρματος και βλεννογόνου (στόμα-πρωκτός), στις παλάμες και τα πέλματα (φτέρνες), στις θηλές των μαστών και συνοδεύεται από έντονο πόνο.

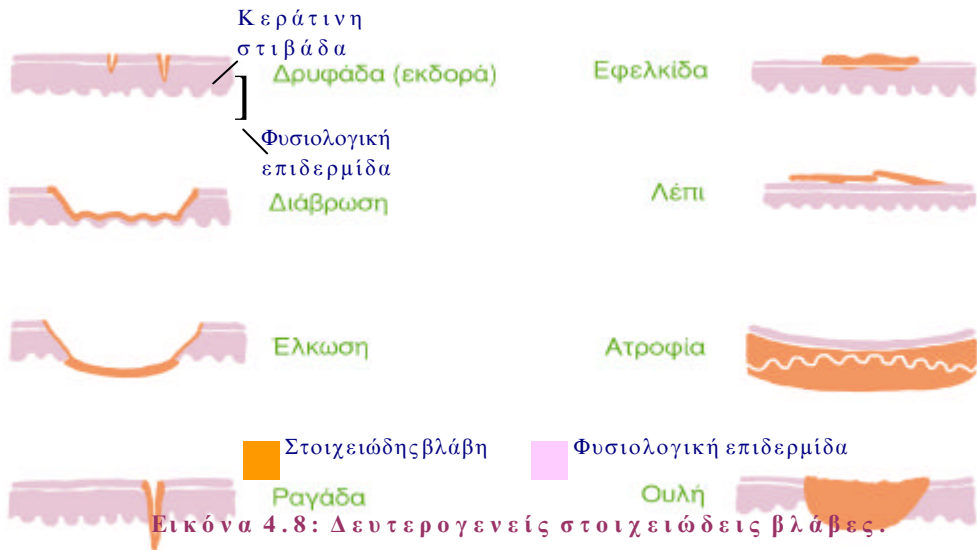

Εικόνα 4.7: Ραγάδα

5. Εφελκίδα.

Είναι μάζα (κρούστα) που δημιουργείται από την αποξήρανση εξιδρώματος λόγω της πήξης των λευκοκυττάρων υγρών, όταν συμβεί λύση της συνέχειας του δέρματος.

Αποτελείται από νικη, ερυθρά και λευκά αιμοσφαίρια, σμήγμα, πύο, νεκρά κύτταρα, μικρόβια κ.ά. Το χρώμα της είναι: α) κιτρινωπό, όταν το αποξηραμένο υγρό είναι ορώδες, β) κιτρινόφαιο, όταν είναι πυώδες, γ) φαιό ή μαύρο, όταν είναι αιμορραγικό.

6. Λειγνοποίηση.

Είναι πάχυνση του δέρματος με αυξημένη τη φυσιολογική γράμμωση, την απολέπιση και τη μελάγχρωση.

7. Λέπια.

Είναι κεράτινα πετάλια της επιδερμίδας, που σχηματίζονται από κύτταρα που κερατινοποιήθηκαν ή υπέστησαν παρακεράτωση. Άλλοτε είναι κολλημένα στην επιφάνεια του δέρματος στερεά, όπως σε ορισμένες δερματοπάθειες (ερυθηματώδης λύκος) και άλλοτε αποσπώνται εύκολα (ψωρίαση). Έχουν διαφορετικό χρώμα σε κάθε δερματοπάθεια (ψωρίαση αργυρόχροα, ερυθματώδης λύκος γκριζα, ποικιλόχρους πιτυρίαση καφέ).

8. Ατροφία.

Σε αυτή το δέρμα λεπταίνει, γίνεται μαλακό, διπλώνει εύκολα, και οι πτυχές εξαλείφονται, διότι μειώνεται το πάχος και ο αριθμός των στιβάδων του. Μπορεί να είναι επιδερμική, χοριακή ή υποδόρια.

Η ατροφία οφείλεται σε χρόνιες φλεγμονώδεις νόσους (ερυθηματώδης λύκος) ή ιδιοπαθείς (σκληροδερμία).

9. Ουλή.

Είναι νεοσχηματισμένος, συνδετικός ιστός, χωρίς ελαστικές ίνες, που αντικαθιστά τα κατεστραμμένα ή αλλοιωμένα, μέχρι το βάθος, στρώματα του δέρματος. Η επιφάνειά της είναι λεία με χρώμα ρόδινο, που γίνεται αργότερα λευκό, καλύπτεται από δέρμα λεπτό, δεν δημιουργεί πλέον πτυχές και στερείται αδένων και τριχών.

Η ουλή μπορεί να είναι επίπεδη, υπερυψωμένη, εμβυθισμένη.

Εικόνα 4.9: Ουλή

4.4 Εξάνθημα

Εξάνθημα λέγεται το σύνολο των στοιχειωδών βλαβών που εμφανίζονται στο δέρμα κατά τη διαδρομή των διαφόρων ασθενειών.

Η εμφάνιση του εξανθήματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη φύση της πάθησης ή από την πηγή ερεθισμού που το προκαλεί.

Το εξάνθημα μπορεί να είναι οξύ ή χρόνιο. Μερικά εξανθήματα είναι τόσο προσωρινά που εξαφανίζονται μέσα σε λίγες ώρες.

Ένα εξάνθημα μπορεί να αποτελείται από ένα είδος βλάβης ή από πολλά είδη ταυτόχρονα, όπως για παράδειγμα η ανεμευλογιά που έχει βλατίδες, φουσαλίδες, φλύκταινες και εφελκίδες την ίδια χρονική στιγμή.

Ειδικότερα, όταν οι βλάβες εντοπίζονται στους βλεννογόνους, τότε το εξάνθημα λέγεται **ενάνθημα**.

Ανακεφαλαίωση

Να θυμάσαι ότι:

- Οι στοιχειώδεις βλάβες είναι μορφολογικές αλλοιώσεις στην επιφάνεια του δέρματος και διακρίνονται σε πρωτογενείς και δευτερογενείς.
- Οι πρωτογενείς βλάβες είναι:
 - Η κηλίδα, η βλατίδα, ο πομφός, το φύμα, το οζίδιο, ο όγκος, το κομμώμα, η φυσαλίδα, η πομφόλυγα, η φλύκταινα και η κύστη.
- Οι δευτερογενείς βλάβες είναι:
 - Η δρυφάδα, η διάβρωση, η έλκωση, η ραγάδα, η εφελκίδα η λειχηνοποίηση, τα λέπια, η ατροφία και η ουλή.
 - Το εξάνθημα αποτελείται από ένα ή πολλά είδη βλάβης συγχρόνως.

Ερωτήσεις - Ασκήσεις

1. Τι ονομάζουμε στοιχειώδεις βλάβες του δέρματος και πώς διακρίνονται;
2. Τι είναι κηλίδα;
3. Να συμπληρώσετε τις σωστές λέξεις στα κενά των παρακάτω προτάσεων:
Η φυσαλίδα είναι μικρό _____ της επιδερμίδας μικρότερη _____ και κοιλότητα που περιέχει _____.
Η πομφόλυγα είναι φυσαλίδα _____ από 1 cm.
Η φλύκταινα είναι φυσαλίδα ή πομφόλυγα με _____ υγρό.
Η κύστη είναι _____, περιβάλλεται από _____ και περιέχει _____ ή _____.
4. Τι καλείται βλατίδα και ποια η διαφορά της από την πλάκα;
5. Ο πομφός είναι μορφή βλατίδας. Πια τα χαρακτηριστικά του;

6. **Ν**αντιστοιχίστε τα είδη των κηλίδων της στήλης **A** με τις προτάσεις της στήλης **B**.

A	B
1. Κηλίδες υπεραιμικές	• • Μνιμαγγειοδιαστολή υπερπλαστικού σχηματισμός νέων αγγείων
2. Κηλίδες αγγειακές	• • Εξαγγείωση λόγω ρήξης των αγγείων ή αλλοίωση του τοιχώματος
3. Κηλίδες αιματικές	• • Μεταβολή ή εναπόθεση χρωστικής
4. Κηλίδες δυσχρωματικές	• • Προσωρινή αγγειοδιαστολή
5. Κηλίδες αχρωμικές	• • Τατουάζ αιμοσιδήρωση αργυρίαση
6. Κηλίδες μελαγχρωματικές	• • Μείωση ή εξαφάνιση τοπικά της μελανίνης
7. Κηλίδες από εναπόθεση χρωστικής εκτός της μελανίνης	• • Αύξηση τοπικά της μελανίνης

7. Βάλτε **Σ** (σωστό) ή **Λ** (λάθος) μπροστά από κάθε πρόταση:

- Το φύμα είναι σκληρό ή μαλακό μόρφωμα του χορίου, διαφόρου μεγέθους, αισθητό κατά την ψηλάφηση που εξελίσσεται με βραδύ ρυθμό.
- Το οζίδιο είναι ψηλαφητή μάζα στο χόριο με διάμετρο μεγαλύτερη από 1 cm.
- Ο όγκος είναι μεγάλου μεγέθους οζίδιο που δεν μεγαλώνει.
- Το κομμίωμα είναι περιγεγραμμένος στρογγυλός σχηματισμός διαφορετικού μεγέθους στον υποδόριο ιστό, που εξελίσσεται σε τέσσερα στάδια.

8. Πώς διαιρείται η φυσαλίδα από ιστολογικής πλευράς;

9. Τι είναι οι δευτερογενείς στοιχειώδεις βλάβες;

10. Αντιστοιχίστε τα παρακάτω:

Δρυφάδα	• •	Γραμμοειδής λύση της συνέχειας του δέρματος, που φτάνει μέχρι το χόριο
Διάβρωση	• •	Γραμμοειδής επιφανειακή λύση της συνέχειας του δέρματος
Ελκωση	• •	Καταστροφή των στιβάδων της επιδερμίδας εκτός της βασικής.
Ραγάδα	• •	Μίζα (κρούστα) από την πήξη των λευκοματικών υγρών, όταν συμβεί λύση της συνέχειας του δέρματος
Εφελκίδα	• •	Καταστροφή όλων των στιβάδων της επιδερμίδας

11. Συμπληρώστε τα κενά:

Τα_____είναικεράτιναπετάλιατηςεπιδερμίδας, που σχηματίζονται από κύτταρα που _____ ή υπέστησαν παρακεράτωση.

Στην ατροφία μειώνεται το _____ και ο αριθμός των _____ του δέρματος.

12. Τι διαφορά έχει η ουλή από το φυσιολογικό δέρμα;

13. Δώστε τον ορισμό του εξανθήματος.

Δραστηριότητες

Χωρίστε σε δύο ομάδες, η μία να αναλάβει τις πρωτογενείς και η άλλη τις δευτερογενείς στοιχειώδεις βλάβες. Βρείτε φωτογραφίες ή απεικονίσεις βλάβες και να τις παρουσιάσετε στην τάξη.